

סודות מסחריים

בבית הדין הארצי לעבודה בירושלים

ע"ע 1688-11-11

בפני: השופטת לאה גליקסמן, השופט אילן איטח, השופטת יעל אנגלברג שהם

נציג ציבור (עובדים) מר ישראל דורון, נציג ציבור (מעבידים) מר מיכה ינון

המשיבים:

1. אליעזר פיין

2. אסף מדמון

ע"י ב"כ עו"ד גיל יהב, עו"ד נמי גולדהבר

המערערות:

הארה תוכניות העשרה בע"מ

ע"י ב"כ עו"ד עמית גורביץ'

פסק דין

השופטת יעל אנגלברג שהם

בפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בירושלים (תע"א 3586/08; השופט אייל אברהמי ונציגי הציבור מר אברהם לנמן ומר ברוך פיקל; ניתן ביום 18.9.11).

1. המערערות היא חברה העוסקת בתחום החינוך הבלתי פורמאלי ומפעילה חוגים, צהרונים וקייטנות. המשיבים עבדו אצל המערערות עד לסוף חודש 6/08, לאחר שהודיעו על התפטרותם במכתבים מיום 18.5.08. במסגרת עבודתם במערערות הדריכו המשיבים בקייטנות שאותן הפעילה בחברת "רד ויז'ן" ובחברת "קשת" (להלן יחד - "החברות") וכן עבדו בצהרון שהופעל על ידי המערערות בבית ספר "היובל" בתל אביב (להלן - "בית הספר"). לאחר התפטרותם והחל מחודש 7/08 הפעילו המשיבים באמצעות חבר השהקימו, קייטנות ב חרות ובבית הספר ובהמשך (החל מחודש 9/08) הפעילו צהרון בבית הספר. המשיבים העסיקו עובדים שעבדו לפני אצל המערערות.

2. בחוזה העבודה של המשיב 1 ישנו סעיף "אי תחרות" הקובע כדלקמן -

"עם סיום עבודתו של העובד במעבידה, מכל סיבה שהיא, מתחייב העובד שלא לשים עצמו במצב של ניגוד אינטרסים העלול לפגוע במעבידה. במיוחד האמור על איסור מפורש ומוסכם של העובד להשתמש בידעו שרכשו במהלך עבודתו במעבידה, כנגדה, בצורה של תחרות, חלקית או מלאה, בכל אזור בו התקיימה פעילות המעבידה, האמור לתקופת זמן של 8 חודשים עם סיום יחסי עובד מעבידה." (סעיף 13 לחוזה העבודה; מוצג 1 לתיק המוצגים מטעם המערערות; להלן - "תניית אי התחרות").

כן נקבע בחוזה העבודה של המשיב 1 (סעיף 14) פיצוי מוסכם מראש בשיעור של 20,000 ₪ על כל מקרה של הפרת תניית אי התחרות (בין היתר). בחוזה העבודה של המשיב 2 (סעיף 10.3 להסכם) נקבע סעיף דומה לעניין אי תחרות ואולם לא נקבע בו פיצוי מוסכם.

3. כעולה מהעובדות שנקבעו בפסק הדין של בית הדין קמא, עוד במהלך עבודתם אצל המערערות פעלו המשיבים להקמת חברתם ולהשגת כל האישורים הנדרשים להפעלת הקייטנות שצפויות היו להיפתח מחודש 7/08 ואילך.

4. המערערות הגישה בקשה למתן צו מניעה שיאסור על המשיבים להפעיל קייטנה בבית הספר ו

להגבלת ההתקשרות העסקית של המשיבים עם בית הספר ושני לקוחות נוספים של המערערות. בהחלטות בית הדין קמא (בש"א 3183/08; השופטת חנה בן יוסף; ניתנו ביום 29.6.08 וביום 27.7.08) נדחתה הבקשה. בהמשך הגישה המערערות תביעה לחיוב המשיבים בתשלום פיצויים וזאת מכוח חוק עוולות מסחריות, תשנ"ט-1999 (להלן - "חוק עוולות מסחריות"); בגין הפרת תניית אי תחרות; ובגין הפרת חובת הנאמנות וחובת תום הלב.

5. בפסק דינו דחה בית הדין קמא את תביעות המערערות לפיצוי מכוח חוק עוולות מסחריות משלא הוכח קיומו של "סוד מסחרי"; לפיצוי בגין הפרת תניית אי התחרות משלא הוכח קיומו של אינטרס לגיטימי המצדיק מתן תוקף לתנייה; ולפיצוי בגין אובדן רווחים משלא הוכח קשר סיבתי בינו לבין התנהלות המשיבים. מנגד קבע בית הדין קמא כי המשיבים הפרו במעשיהם את חובת תום הלב ואת חובת הנאמנות בכך שבשעה שעדיין עבדו אצל המערערות, החלו לפעול להקמת חברתם ופנו ללקוחות המערערות (עמ' 6 שורות 8 - 25 לפסק הדין). בית הדין האזורי קבע כי הפרה זו מזכה את המערערות בפיצוי בגין הפרת החוזה וגזר את שיעור הפיצוי למערערות משכר עבודתם החודשי של המשיבים. בהתאם לכך חייב את המשיב 1 בתשלום פיצוי בשיעור של 4,000 ₪ והמשיב 2 חויב בתשלום פיצוי בשיעור של 3,000 ₪. עוד קבע בית הדין קמא כי כל צד יישא בהוצאותיו.

6. המערערות הגישה ערעור על פסק דינו של בית הדין קמא ובמסגרתו עתרה כנגד קביעותיו העובדתיות והמשפטיות.

7. בדיון בפנינו חזרה בה המערערות מטענותיה בעניין הזכות לפיצוי מכוח חוק עוולות מסחריות וצמצמה את ערעורה לשלושה עניינים בלבד: האחד, זכאותה לפיצוי מוסכם בגין הפרת תניית אי התחרות; השני, זכאותה לפיצוי בגין אובדן רווחים; ו השלישי, זכאותה לפיצוי בגין הפרת חובת תום הלב וחובת הנאמנות. באשר לשני העניינים הראשונים טוענת המערערות כי שגה בית הדין קמא בכך שלא פסק לה כל פיצוי בגינם, ואילו באשר להפרת חובת תום הלב וחובת הנאמנות טוענת המערערות כנגד שיעור הפיצוי שנפסק לזכותה.

8. לאחר ששמענו את טענות הצדדים ועיינו בסיכומיהם, בתיק בית הדין קמא ובפסק הדין, לא מצאנו כי יש מקום להתערב בקביעותיו העובדתיות של בית הדין קמא. הלכה היא כי בית דין זה ממעט להתערב בקביעות עובדתיות שנקבעו על ידי הערכאה הדיונית, ולא מצאנו כי המקרה שבפנינו מצדיק סטייה מהלכה זו (דב"ע (ארצי) מט/104-3 נתור, איחוד סוכני נסיעות לטיולים מאורגנים בע"מ - גילה פרט, פד"ע כא 387, 391, סעיף 5 לפסק הדין). משכך, ומשלא הרימה המערערות את הנטל המוטל עליה להוכיח קיומו של קשר סיבתי בין התנהלות המשיבים לאובדן הרווחים, לא מצאנו מקום להתערב אף בקביעה זו.

כך, לא מצאנו מקום להתערב בהחלטות בית הדין קמא לדחות את תביעת המערערות לפיצוי בגין הפרת תניית אי התחרות, מאחר שהמערערות לא הרימה את הנטל להוכיח את עמידתה בתנאים הנדרשים לפיצוי בגין הפרת תניית אי התחרות (ראו לעניין זה ע"ע (ארצי) 164/99 דן פרומר, צ'ק פוינט טכנולוגיות תוכנה בע"מ - רדגארד בע"מ, פד"ע לד 294).

9. יחד עם זאת, סברנו כי שיעור הפיצוי שנקבע על ידי בית הדין קמא בגין הפרת חובת תום הלב והנאמנות אינו משקף באופן ראוי ונכון את ההסתייגות מהתנהלות המשיבים מחד, ואת החשיבות של חובות תום הלב והנאמנות המוגברות ביחסי עבודה מאידך.

10. בפרשת רוגוס קבע בית המשפט העליון כי - "יש לתת את הדעת לאינטרס הציבורי להצבת נורמה של התנהגות המאופיינת בהגינות ובתום לב. בעיקרון, מחייב איזון כזה כי עובד שפרש ממקום העבודה, ישמור על הסודות המסחריים של מעבידו הקודם, יקיים את חובת האמון שלו כלפיו ולא יתעשר על חשבונו שלא כדין". (ע"א 1141/92 ורגוס בע"מ ואח' נ' כרמקס בע"מ ואח', פ"ד נא(3) 421, 429; הדגשה שלי - י.א.ש.).

ברוח זו קבע גם בית הדין הארצי בפרשת גירית כי - "חובת הנאמנות, חובת תום הלב, וחובת ההגינות הנובעות מחוזה העבודה, מהוות את התשתית ליחסי העבודה הוגנים. העובד והמעביד אינם יריבים הניצבים משני עברי המתנס וחובתם ההדדית היא שלא להימצא בניגוד אינטרסים."

(ע"ע (ארצי) 189/03 גירית בע"מ - מרדכי אביב, ניתן ביום 18.12.03).

ובעניין "בצלאל" שנדון בבית דין זה בימים אלה ממש, חזר בית הדין והדגיש את חשיבותן של חובת הנאמנות ותום הלב -

"ההתקשרות בין עובד למעביד והיחסים ביניהם, מעצם טיבם וטבעם, הם בעלי אופי מיוחד, בהיותם חוזה יחס מתמשך. בהתאם, ומכוח יחסי האמון Fiduciary Relationship ולאור עקרון תקנת הציבור, חלות על העובד ועל המעסיק, במהלך יחסי העבודה ובסיומם, חובות מוגברות של תום לב, אמון, גילוי, והגינות. חובות אלה, הן 'חובות עצמאיות שקיומן אינו תלוי בתניה חוזית מפורשת בין הצדדים', המשליכות על זכויותיהם של העובד והמעסיק כאחד." (ע"ע 11-10-1828 ורד זפרן גני - האקדמיה לאמנות ולעיצוב "בצלאל", ניתן ביום 28.11.12, בסעיף 30 לפסק דינה של הנשיאה; הדגשה שלי - י.א.ש.).

11. אף בענייננו אנו, מצאנו כי המשיבים בפעילותם להקמת חברה מתחרה ולקבלת אישורים להפעלת הקייטנות אצל לקוחות המערערת בעת שעבדו אצלה, בחרו בחוסר תום לב להפר את חובת הנאמנות שאותה הם חבים למערערת. עוד נוסיף כי אף אם אין מקום לראות במשיב 1 עובד "בכיר", אין בכך כדי להפחית מחובות האמון הבסיסיות שאותן חב עובד למעבידו, וחובות אלה מוטלות על כל עובד מעצם קיומם של יחסי העבודה המקימים חובות תום לב ונאמנות מוגברים.

12. חובת הנאמנות של עובד למעבידו מעוגנת כבר בדין העברי המורה כי על עובד להיזהר מלגזול את זמנו של בעל הבית ועליו להשקיע את כל מרצו בעבודתו. וכך מורה הרמב"ם בהלכות שכירות -

"כדרך שמוזהר בעל הבית שלא יגזול שכר עני ולא יעכבנו כך העני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעל הבית ויבטל מעט בכאן ומעט בכאן ומוציא כל היום במרמה אלא חייב לדקדק על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת המזון שלא יברך אותה, וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן, לפיכך נטל שכר זאת אף בעולם הזה שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד." (רמב"ם (1138-1204), הלכות שכירות פרק יג הלכה ז; וכך נפסק להלכה בשולחן ערוך, חושן משפט, סימן שלז, יט - כ).

יתר על כן, חכמים אף אסרו על העובד לעבוד בעבודה פרטית לצרכיו בשעה שהוא עוסק בעבודתו עבור מעביד ואסרו על העובד לגזול ממלאכתו של בעל הבית בציינם "שאין השכיר רשאי לעשות לעצמו מלאכה עם מלאכת בעל הבית". איסור זה נלמד מהנהגתו של יעקב בעבודתו אצל לבן, שעל אף שהחזיק בעדר צאן משלו, נמנע מלרעותו בעצמו בעת שרעה את עדרו של לבן ומסר את עבודת הרעייה לבניו (מדרש הגדול, בראשית, ירושלים תשל"ה, עמ' תקמו).

13. לאור כל האמור לעיל ולאחר שלקחנו בחשבון - מחד גיסא, את קביעתו העובדתית של בית הדין קמא להעדר קשר סיבתי בין התנהלות המשיבים לבין החלטת בית הספר והחברות שלא להתקשר עם המערערת להפעלת צהרון וקייטנות במסגרתם, ומאידך גיסא - את חומרת התנהלותם של המשיבים בהפרת חובות תום הלב והנאמנות כפי שנקבע על ידי בית הדין האזורי, ואת מקומן המרכזי של חובות אלה ביחסי העבודה, אנו מעמידים את שיעור הפיצוי שעל כל אחד מהמשיבים לשלם למערערת על סך של 20,000 ₪ וזאת בנוסף לסכומים שנפסקו לזכות המערערת בבית הדין קמא.

14. משנדחו עיקר טענות המערערת ולאור החלטתנו לעיל - מצאנו כי על כל צד לשאת בהוצאותיו.

ניתן היום, כ' כסלו תשע"ג (4 בדצמבר 2012), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

לאה גליקסמן, שופטת, אב"ד

אילן איטח, שופט

יעל אנגלברג שהם, שופטת

מר ישראל דורון
נציג ציבור (עובדים)

מר מיכה ינון,
נציג ציבור (מעבידים)